

مجلس شورای اسلامی
دیوان محاسبات کشور

گزارش حسابرسی ملی (فراگیر)
شماره کار:

« گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم »

معاونت فنی و حسابرسی امور عمومی و اجتماعی

هیات حسابرسی بهداشت، زیست محیطی و توسعه پایدار

سال ۹۹

الف) مقدمه :

موضوع محیط زیست و حفاظت از آن به عنوان مقوله‌ای اساسی و مهم در کانون توجه بسیاری از دولتمردان و سازمان‌های مردم نهاد قرار گرفته و در کشور ما نیز که جزء مناطق خشک و نیمه‌خشک محسوب می‌شود، مسأله محیط زیست و کمبود آب و موضوع بهره‌برداری صحیح و حفظ و حراست از منابع آب یکی از مسائل مهم و حیاتی است. این مسأله در استان قم با توجه به اهمیت و نزدیکی به پایتخت و قطب فرهنگی جهان اسلام، نمود بیشتری پیدا می‌کند.

تالابها محل برخورد دو ابر اکوسیستم آبی و خشکی در کره زمین بوده و از این رو اکوسیستمی بسیار بحرانی، شکننده و با ارزش محسوب می‌شوند. بسیاری از گونه‌های ارزشمند جهان از جمله بسیاری از آبزیان و از همه مهمتر پرندگان مهاجر آبی که معمولاً در بخش‌های مختلف کره زمین مهاجرت می‌نمایند وابسته به تالاب و اکوسیستم آن هستند. ایران، علی‌رغم قرارگیری در کمربند خشک جهان، واجد حدود ۴۲ نوع تالاب مختلف است که ارزش و غنای تالابی کشور را در مقیاس جهانی به خوبی نشان می‌دهد. از تالاب‌های دریاچه‌ای تا برکه‌های کوچک، از آب‌های شیرین تا شور و فراشور به صورت دائمی و یا فصلی، از تالاب‌های کویری تا کوهستانی، جنگلی و در نهایت دریایی.

براساس تعریف تالاب منظور در بند (ب) ماده (۱) آیین‌نامه نحوه حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور، موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۷۴۰۸/ت/۵۵۰۹۶ هـ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۷ هیأت وزیران، استان قم دارای سه تالاب مهم (دریاچه نمک، حوض سلطان و تالاب مره) می‌باشد که به جهت وجود گیاهان با ارزش و آرتمیا، جزء تالاب‌های با اهمیت کشور محسوب می‌شود. در راستای حفاظت، تداوم و پایداری کارکرد تالاب‌ها و رودخانه‌ها و دریاچه‌های کشور، ضوابط و تکالیفی در قوانین و مقررات موضوعه کشور برای سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت نیرو، وزارت جهادکشاورزی و سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط پیش‌بینی و تصویب گردیده است که عمل به آنها جهت حفظ و بقای تالاب‌ها و پایداری کارکرد آنها در حفاظت از محیط زیست ضروری می‌باشد.

تالاب‌ها امروزه به دلیل تعارض به منابع آبی بالادست و یا نشت آلودگی و یا تخریب از تعارضات مختلفی در سطح کشور برخوردارند، که این موضوع را به صورت یک فرصت به لحاظ پتانسیل‌های عظیم آن و یک تهدید به لحاظ بروز مشکلات ناشی از تخریب آن تبدیل کرده است.

قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌ها به عنوان اولین قانون تخصصی و انحصاری در خصوص تالاب‌های کشور، سعی به حفاظت از تالاب‌های کشور نموده که امید است با حمایت و مساعدت کلیه دست‌اندرکاران، ذی‌نفعان، ذی‌مدخلان و دستگاه‌های متولی، گامی در حفاظت از این زیست بوم‌های ارزشمند کشوری صورت پذیرد.

در این چارچوب تلاش بر آن است تا با ارائه قالبی مشخص و استاندارد به بررسی چگونگی اجرای ضوابط و روش‌های حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور و آئین‌نامه اجرایی مربوطه در احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم بپردازیم.

(ب) اهمیت موضوع :

تالاب‌ها و اکوسیستم‌های آبی استان به منزله سرمایه‌های با ارزشند که تنظیم آب‌های زیرزمینی در محیط پیرامون، تعدیل میکروکلیمات، شکار، صید پرندگان آبی و ماهیان، تأمین منابع تعلیف دام و غیره، در گرو حفاظت منطقی از آنهاست. حفظ این سیستم‌های پیچیده اکولوژیک و سود جستن از منابع بی‌شمار اقتصادی، تفرجگاهی، ژنتیکی و غیره، تنها منوط به مطالعه و شناخت دقیق هر تالاب می‌باشد. بدیهی است که بدون اندیشیدن به محیط زیست، بهبود و ارتقاء کیفیت زندگی انسان‌ها در چارچوب هر گونه هدف بهره‌وری از طبیعت امکان‌پذیر نخواهد بود و لزوم شناخت اکوسیستم‌ها به عنوان حساس‌ترین منابع جهانی که همواره با مشکلات متعدد زیست محیطی رو به رو می‌باشند؛ می‌تواند بنیادی‌ترین گام در رفع این معضلات به شمار آید. کشور ما بدلیل ویژگی‌های جغرافیایی و تأثیر عوامل اقلیمی که سبب گشته جزء مناطق خشک جهان محسوب شود، دارای چنان رشد سریعی در روند تخریب و انهدام منابع طبیعی بوده که سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های دورنگر را نیز تحت‌الشعاع قرار داده است. تنوع زیستی و ژنتیکی گونه‌هایی که در تالاب‌ها زندگی می‌کنند از اهمیت بالایی برخوردار است. تالاب‌ها اگرچه وسعت چندانی نسبت به سایر محیط‌های زیستی ندارند، ولی در عمل به خاطر داشتن شرایط خاص محیطی، ویژگی‌های آب و خاک و پیچیدگی‌های بوم‌شناختی، تنوع

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

قابل ملاحظه‌ای را به وجود می‌آورند. تالاب‌ها هم به عنوان کانون‌های حساس نه تنها دارای تنوع گونه‌های بسیار بالای جانوری و گیاهی هستند، بلکه تنوع ژنتیکی در هر یک از گونه‌ها در حد بالایی بوده و این تنوع به طور عمده در ارتباط مستقیم با تنوع محیط زیست و زیستگاه‌های تشکیل شده در تالاب می‌باشد.

تالاب‌ها به عنوان بخشی از میراث فرهنگی بشر اهمیت ویژه‌ای دارند؛ با باورهای جهان شناسی و مذهبی رابطه داشته، منشاء تعالی زیبایی شناختی می‌شوند، پناهگاه‌هایی برای حیات وحش ایجاد نموده و شالوده سنن مهم بومی را شکل می‌دهند.

در حال حاضر بحران دریاچه‌ها و تالاب‌های استان قم علی‌الخصوص دریاچه‌های نمک و حوض سلطان، به عنوان مهم‌ترین چالش زیست محیطی استان محسوب می‌گردد. دریاچه نمک در بین دریاچه‌های داخلی از نظر وسعت پس از دریاچه ارومیه، دومین دریاچه کشور می‌باشد و با وسعت کنونی حداقل ۱۸۰ هزار هکتار و حوزه‌ی آبخیز ۹ میلیون هکتاری، بیش از ۸ استان کشور را بصورت کامل یا بخشی، تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بگونه‌ای که بزرگترین مجموعه انسانی، اقتصادی و سیاسی کشور در نزدیکی مهمترین کانون جمعیتی کشور با ۲۶ میلیون نفر جمعیت (تهران، قم، کرج، کاشان، سمنان، گرمسار و ...) در حوزه تأثیرات اکولوژیک آن قرار گرفته‌اند. این بحران به دلایل برداشت بی‌رویه منابع آبی، عدم رعایت و تخصیص حقابه‌های زیست محیطی و تأثیر آن در گسترش شدید بیابان‌زایی، فرسایش‌های بادی، خشکسالی‌ها و تغییر دوره نزولات جوی، باعث نابودی زیست بوم‌های طبیعی، از بین رفتن اراضی کشاورزی، مهاجرت و تخلیه روستاها، همچنین القاء و رشد چشمه‌های مولد ریزگرد و گرد و غبار با منشاء داخلی و ... در طی نیم قرن اخیر گردیده که به دلیل عدم در نظر گرفتن توان سرزمین و حقابه‌های زیست محیطی، به سرعت در حال گسترش یافتن است.

همچنین، طبق پیش‌بینی کارشناسان، در چند سال آینده دریاچه نمک و اراضی پیرامونی (حدود ۴۰۰،۰۰۰ هکتار) همانند دریاچه ارومیه به یک کانون بزرگ تولید ریزگردهای نمکی و رسی در نزدیکی مهمترین کانون جمعیتی کشور تبدیل می‌گردد که علاوه بر خسارت‌های مالی فراوان، مخاطراتی از نظر اجتماعی، پزشکی و سیاسی برای ساکنین این مناطق در پی خواهد داشت؛ لذا در جهت مدیریت زیست محیطی منطقه، گزارش ذیل تنظیم و ارائه گردیده است

ج) اهداف رسیدگی :

تالاب ها سهم مهمی در اقتصاد و زندگی مردم در مسیر شکوفایی و طبیعت (تنوع زیستی) دارند. تصمیم‌گیران، توسعه پایدار را از طریق رویکردهای یکپارچه مدیریت آب و خاک و با لحاظ کردن اثرات تغییر اقلیم (از طریق تامین آب کافی و سالم برای تمامی زیست بوم‌های تالابی و مشارکت جوامع محلی و اشخاص حقیقی و حقوقی در تصمیم‌گیریهایی موثر بر تالاب) پیگیری می‌کنند؛ این موضوع منجر به مدیریت اثربخش، حفاظت و استفاده خردمندانه از منابع تالاب می‌گردد.

تأمین حقابه زیست محیطی تالاب‌ها و رودخانه‌های استان قم موضوع بسیار مهمی برای بهبود وضعیت زیستگاه‌های طبیعی و کانون‌های گرد و غبار بوده که باید مورد توجه مسئولان امر قرار گیرد. لذا، با توجه به ویژگی‌های خاص تالاب‌ها، بررسی چگونگی اجرای ضوابط و روش‌های حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور و کسب اطمینان نسبی از تحقق موارد زیر، از اهداف رسیدگی به نحوه حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم می‌باشد.

حصول اطمینان نسبی از:

- ۱- وجود (تدوین و تصویب) ابزارهای قانونی لازم و ضمانت اجرائی کافی جهت اعمال نظارت‌های لازم و مدیریت بهینه تالاب‌ها.
- ۲- اقدامات سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص جلوگیری از زوال و تخریب بیشتر تالاب‌های استان از طریق رفع تهدیدها، اطمینان از تخصیص آب کافی و سالم و حمایت از احیای تالاب‌ها با هدف حفظ کارکردها و تنوع‌زیستی آنها.
- ۳- کامل و جامع بودن قوانین و مقررات و رعایت قوانین و مقررات حاکم در انجام فعالیت‌های سازمان حفاظت محیط زیست.
- ۴- بهره‌برداری تفرجی و اقتصادی پایدار از تالاب‌های استان از طریق ارزیابی اثرات زیست محیطی موثر و با تاکید بر توان اکولوژیکی و ظرفیت برد تالاب‌ها.

- ۵- ارتباط بین راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت از تالاب‌ها و هرگونه برنامه اجرایی که در ارتباط با آن تهیه می‌شود، با سایر سیاست‌های حفاظت اراضی، خاک، آب، هوا، حیات وحش و خط مشی‌های توسعه اقتصادی به منظور تضمین حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌های استان.
- ۶- بررسی و حصول اطمینان از صحت اقدامات صورت گرفته توسط دستگاه‌های متولی اجرای قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور و آئین‌نامه اجرایی مربوطه و آسیب‌شناسی اقدامات صورت گرفته.
- ۷- صحت هزینه‌کرد اعتبارات اختصاص داده شده در اجرای قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور و آئین‌نامه اجرایی مربوط.

د) قوانین و مقررات مربوط به موضوع رسیدگی

در راستای تداوم و پایداری کارکردهای تالاب‌ها و رودخانه‌های کشور ضوابط و تکالیفی در قوانین و مقررات موضوعه کشور برای سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط پیش‌بینی و تصویب گردیده که عمل به آنها جهت حفظ و بقای تالاب‌ها و کارکرد آنها در حفاظت از محیط زیست ضروری می‌باشد. ذیلاً به مواردی از آنها اشاره می‌گردد:

- ۱- سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم انداز
- ۲- سیاست‌های کلی محیط زیست ابلاغی مقام معظم رهبری ۱۳۹۴/۰۸/۲۶
- ۳- قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه
- ۴- قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور مصوب ۱۳۹۶/۲/۱۳

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

۵- آیین‌نامه اجرایی جلوگیری از تخریب و آلودگی غیر قابل جبران تالاب‌ها تصویب‌نامه شماره ۱۵۷۴۰۸/ت/۵۵۰۹۶ هـ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۷

۴- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳ / ۳ / ۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱ / ۸ / ۲۴)

۵- قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۵۴/۰۴/۲۹

۶- قانون توزیع عادلانه آب

۷- آیین‌نامه مربوط به بستر رودخانه‌ها، انه‌ار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۱ بااستناد ماده (۵۱) قانون توزیع عادلانه

آب مصوب ۱۳۶۱

۸- آیین‌نامه اجرایی تبصره (۲) ماده (۲) قانون اراضی مستحدث و ساحلی ۱۳۸۷/۱/۱۷

۹- آیین‌نامه نحوه حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور موضوع تصویب‌نامه شماره مورخ ۱۳۹۴/۴/۲

۱۰- آیین‌نامه اجرایی آمادگی مقابله با پدیده گرد و غبار» موضوع تصویب‌نامه ۴۷۳۶۲/ت/۵۳۳۲۷ هـ مورخ ۱۳۹۵/۴/۲۶

۱۳- برنامه استراتژیک کنوانسیون رامسر برای سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۴

۱۴- قانون مجازات اسلامی

۱۵- منشور حقوق شهروندی

هـ) دامنه و حدود رسیدگی

این گزارش به بررسی و حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان پرداخته و با توجه به اهداف تعیین شده، آخرین وضعیت تخریب، احیا و بهسازی در تالاب‌های استان را طی سال ۱۳۹۶ تا پایان سال ۱۳۹۸ در دامنه رسیدگی قرار می‌دهد.

و) متدولوژی:

حسب برنامه زمان‌بندی، رسیدگی به نحوه احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم به عنوان یکی از اولویت‌های حسابرسی در دستور کار هیأت چهارم حسابرسی قرار گرفته است. لذا، جهت حصول اطمینان از رعایت قوانین و مقررات مربوطه، ضمن انجام عملیات حسابرسی، با آسیب شناسی ساز و کارهای حاکم بر موضوع، با توجه به تصمیمات، مصوبات و سیاست‌های برنامه استراتژیک کنوانسیون رامسر برای سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۴ و خط‌مشی‌های اتخاذ شده در روند مدیریت تالاب‌ها در استان به بررسی رویه‌ها پرداخته و در انتها ضمن احصاء تخلفات بر اساس یافته‌ها و نتایج حاصل از حسابرسی، توصیه‌هایی برای بهبود روند موجود ارائه می‌گردد. در رسیدگی‌ها تلاش شده است که نتایج حاصل از جلسات و بازدیدها و اطلاعات و شواهد جمع‌آوری شده مرتبط با اهداف رسیدگی در تالاب‌های استان و همچنین اطلاعات مندرج در ضوابط قانونی مربوط استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

توضیحات ضروری :

در این چارچوب عبارت های مشروحه ذیل صرفاً در معانی ذکر شده استفاده شده است :

➤ « قانون » : قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور

➤ « آئین نامه » : آیین نامه اجرائی جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها مصوب سال ۱۳۹۷

➤ « سازمان » : سازمان حفاظت محیط زیست

➤ « وزارت » : وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

➤ « کنوانسیون » : برنامه استراتژیک کنوانسیون رامسر برای سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۴

علاوه بر قوانین فوق‌الذکر، نحوه رعایت مقررات آیین نامه نحوه حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور مصوب سال ۱۳۹۴ و قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۸/۲۴ نیز مورد بررسی قرار گرفته است.

موارد مورد بررسی حسب مورد با کاربرگ‌های تعبیه شده در انتهای چارچوب گزارشگری مستندسازی شده اند. (پیوست شماره یک)

ز) عملکرد:

بخش اول: بررسی قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور

ماده ۱- هرگونه بهره برداری و اقدامی که منجر به تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها گردد، ممنوع است. مرجع تشخیص تخریب و آلودگی غیرقابل جبران، سازمان حفاظت محیط زیست می باشد که در این قانون سازمان نامیده می شود.

۱) اظهار نظر در خصوص رعایت مفاد ماده (۱) قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالابها اعم از تخریب و آلودگی غیر قابل جبران تالاب‌ها و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای این ماده توسط سازمان حفاظت محیط زیست.

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

ماده ۲- سازمان مکلف است نیاز آبی زیست محیطی تالاب ها را تعیین و وزارت نیرو مکلف است ضمن تدوین و اجرای برنامه مدون نسبت به تخصیص و تأمین آن اقدام نماید .

۲) ارائه عملکرد ماده ۲ قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های کشور در قالب جدول ذیل

نام استان	فهرست کلیه تالاب های موجود در استان	میزان حق آبه تعیین شده برای تالاب توسط سازمان محیط زیست با همکاری وزارت نیرو (متر مکعب درسال)			میزان نیاز آبی زیست محیطی تالاب ها توسط اداره کل محیط زیست استان	میزان حق آبه تأمین شده تالاب توسط وزارت نیرو (متر مکعب درسال)	اظهاری نظر درخصوص رعایت حق آبه های تعیین شده	اظهاری نظر درخصوص تدوین و اجرای برنامه مدون نسبت به تخصیص و تأمین نیاز آبی زیست محیطی تالابها توسط وزارت نیرو (مستندات ضمیمه گردد)
		شرایط ترسالی	شرایط عادی	شرایط خشکسالی				

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

ماده ۳- وارد کردن گونه‌های گیاهی و جانوری غیربومی مضر به تالاب ها ممنوع می باشد. فهرست گونه های مذکور توسط سازمان تعیین و هر دو سال یک بار بازنگری و منتشر می شود .

۳) اطلاعات گونه های گیاهی و جانوری در تالاب‌های استان قم

سال	فهرست کلیه تالاب های موجود در استان	تعداد گونه های گیاهی و جانوری غیر بومی مضر در تالابهای استان		نتایج پیگیریهای صورت گرفته		تعداد پرونده های تشکیل شده در مراجع قضایی			
		گونه های گیاهی	گونه های جانوری	اقدامات اداره کل حفاظت محیط زیست استان	نتایج عملی اقدامات	منجر به صدور رأی	در جریان رسیدگی	مختومه	دلایل مختومه شدن
۱۳۹۶									
۱۳۹۷									
۱۳۹۸									

ماده ۴- اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف از احکام این قانون و مقررات مصوب پس از اقامه دعوا توسط سازمان، علاوه بر توقف فعالیت و جبران خسارات وارده، حسب تشخیص مرجع قضائی به پرداخت جریمه به میزان سه تا پنج برابر خسارات وارده و در صورت تکرار، علاوه بر جبران خسارات به پرداخت جریمه به میزان شش تا هشت برابر خسارات وارده محکوم می شوند .

۴) ارائه عملکرد ماده (۴) قانون و ماده (۳۱) آئین نامه در خصوص تخلفات مرتبط با تخریب تالابها در قالب جدول ذیل :

نام و مشخصات اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف	شماره و تاریخ دادخواست تنظیم شده علیه متخلف	تشریح مختصر فرآیند رسیدگی به پرونده	تشریح مختصر رای صادر شده	آیا در رای صادر شده علاوه بر توقف فعالیت ، اخذ جریمه به میزان سه تا پنج برابر خسارات وارده نیز لحاظ شده است ؟	اظهار نظر در خصوص اثر بازدارندگی جرائم	اظهار نظر در خصوص تطبیق رای صادر شده با جرایم تعیین شده در ماده 4 قانون

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

نام و مشخصات اشخاص حقیقی و حقوقی ایجاد کننده آلودگی‌های موضوع ماده ۱۸ قانون	شماره و تاریخ اخطار و مرجع اخطار دهنده	شماره و تاریخ دادخواست صادره و معرفی به قوه قضائیه در صورت تکرار تخلف	اظهار نظر در خصوص فرآیند رسیدگی (خارج از نوبت)	تشریح مختصر رای صادره	آیا در صورت تکرار، علاوه بر جبران خسارات جریمه به میزان شش تا هشت برابر خسارات وارده اخذ شده است	اظهار نظر در خصوص میزان بازدارندگی اقدام قضائی و رای صادره

تبصره ۱- درآمدهای ناشی از اجرای وصول جریمه ها و خسارات موضوع این قانون طی ردیف درآمدی جداگانه که در قانون بودجه هر سال مشخص می شود، به حساب خزانه داری کل کشور واریز و معادل صددرصد (۱۰۰٪) آن با پیش بینی در قوانین بودجه سنواتی به منظور جبران خسارت وارده و حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب ها در اختیار صندوق ملی محیط زیست قرار می گیرد

۵) ارائه عملکرد تبصره (۱) ماده (۴) قانون در خصوص اعتبارات اختصاص یافته مدیریت تالاب‌ها در قالب جدول ذیل

(مبالغ به هزار ریال)

اطلاعات دستگاههای اجرایی دریافت کننده اعتبار از این محل (موضوع ماده ۳۹ آئین نامه)		
نام دستگاه اجرایی	میزان اعتبار	اظهار نظر در خصوص تطبیق هزینه های صورت گرفته با موارد مصرف مشخص شده در این ماده

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

تبصره ۲- سازمان در اجرای این قانون، از پرداخت هزینه دادرسی معاف می باشد .

۶) اظهار نظر در خصوص رعایت مفاد تبصره (۲) قانون مبنی بر معافیت از پرداخت هزینه های دادرسی

ماده ۵ - دولت مکلف است اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرحهای لازم جهت تحقق اهداف این قانون را در بودجه های سنواتی سالیانه دستگاههای ذی ربط پیش بینی نماید .

۷) ارائه عملکرد ماده ۵ قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های استان در قالب جدول ذیل

نام استان	نام دستگاه	آیا پروژه های استانی موضوع این ماده به عنوان پروژه های اولویت دار در شورای برنامه ریزی و توسعه استان جهت تصمیم گیری برای تأمین اعتبار از محل اعتبارات طرح های استانی توسط استانداران مطرح شده است؟ (مستندات ضمیمه گردد)	محل تأمین اعتبار (شماره طرح)	عنوان طرح	عنوان پروژه	اعتبار مصوب	اعتبار تخصیص یافته	مبلغ جذب شده	مصادیق مصرف

بخش دوم: بررسی آئین‌نامه اجرایی جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها

ماده ۲- به منظور ایجاد هماهنگی در دستگاه‌های اجرایی ذی ربط و جلوگیری از خسارات ناشی از توسعه ناهماهنگ و ناپایدار بر تالاب‌ها و تضمین کارکرد پایدار تالاب‌ها، ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالاب‌های کشور به ریاست معاون اول رئیس جمهور و عضویت رئیس سازمان (دبیر)، وزیران نیرو، کشور، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت، راه و شهرسازی و امور خارجه و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور، رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، استانداران استان‌های ذی‌ربط حسب مورد، رئیس کمیته ملی کنوانسیون رامسر، مرجع ملی کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با بیابان‌زایی، یک نماینده از شبکه سمن‌های تالابی و دو نفر صاحب‌نظر با معرفی سازمان و تصویب ستاد تشکیل می‌شود.

۱) ارائه عملکرد ماده ۲ آئین‌نامه در قالب جدول ذیل:

نام دستگاه	آیا ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالاب‌های کشور با ریاست معاون اول رئیس جمهور و مسئولیت رئیس	ستاد مذکور در سال ۱۳۹۸ چه تعداد جلسه برگزار نموده است؟ (صورت جلسات ضمیمه گردد)	اهم مصوبات و تصمیمات این ستاد ذکر گردد	نتایج پیگیری‌های صورت گرفته برای اجرایی شدن مصوبات و تصمیمات ارائه شود
------------	---	--	--	--

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

			سازمان حفاظت محیط زیست و با حضور معاونین ذیربط دستگاه‌های اجرایی تشکیل شده است ؟	

ماده ۴- وزارت نیرو به منظور تأمین نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌ها که توسط ستاد اعلام می‌شود، میزان سهم تالاب از ظرفیت آبی حوضه آبریز را با کمیت و کیفیت مناسب و متناسب با شرایط اقلیمی مختلف، با توزیع زمانی معین و در اولویت دوم پس از تأمین آب شرب تخصیص می‌دهد که با همکاری دستگاه‌های ذیربط و نظارت سازمان تأمین می‌شود.

همچنین به استناد ماده (۲۵) قانون هوای پاک، سازمان مکلف است با همکاری وزارت نیرو نیاز آبی زیست محیطی رودخانه‌ها، تالاب‌ها، خورها، دریاچه‌ها و زیست‌بوم‌ها را تعیین و وزارت نیرو متناسب با شرایط ترسالی، عادی و خشکسالی سالانه نسبت به تخصیص حقابه موارد فوق اقدام کند.

۲) ارائه عملکرد ماده ۴ آیین نامه در قالب جدول ذیل:

نام استان	فهرست کلیه تالاب‌های موجود در استان	میزان حق آبه تعیین شده برای تالاب توسط سازمان محیط زیست با همکاری وزارت نیرو (متر مکعب در سال)			میزان حق آبه تأمین شده تالاب توسط وزارت نیرو (متر مکعب در سال)	عنوان سایر طرح‌های مقابله با منشأ گردوغبار	میزان حق آبه تعیین شده برای طرح‌های مقابله با منشأ گردوغبار	میزان حق آبه تأمین شده طرح مقابله با منشأ گردوغبار توسط وزارت نیرو (متر مکعب در سال)	اظهار نظر درخصوص ارائه گزارش عملکرد این ماده توسط وزارت نیرو به ستاد موضوع ماده (۱) (مستندات ضمیمه گردد)
		شرایط ترسالی	شرایط عادی	شرایط خشکسالی					

ماده ۵ - هرگونه بهره‌برداری و اقدامی که به تشخیص سازمان منجر به تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها شود، ممنوع است و سازمان موظف است ضمن اخطار کتبی اصلاح یا توقف فعالیت در مهلت مشخص که برابر دستورالعمل ابلاغی سازمان تعیین می‌شود، نسبت به اعمال ماده (۴) قانون در پایان مهلت مذکور با رعایت مفاد این آیین‌نامه اقدام کند.

۳) ارائه عملکرد ماده ۵ آئین نامه در قالب جدول ذیل :

جدول وضعیت اقدامات مربوط به تخریب و آلودگی غیر قابل جبران تالاب و حریم تالاب تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در استان قم

نتایج پیگیریهای صورت گرفته		سطح تصرف غیرمجاز(هکتار)	نوع تخریب					فهرست کلیه تالاب های موجود در استان	سال
نتایج عملی اقدامات	اقدامات اداره کل حفاظت محیط زیست استان		افزایش بی‌رویه سطح زیرکشت اراضی حوضه‌ها ی آبریز	اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی بزرگ	تغییر کاربری اراضی تالابی برای امور کشاورزی و...	شکار و صید غیرمجاز و بی‌رویه	آلودگی		

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

تبصره ۱- صدور پروانه اکتشاف و بهره برداری معدنی جدید در تالاب و حریم تالاب مستلزم مجوز سازمان است. برداشت نمک خشک از بخش های خشک شده بستر و حریم دریاچه ها و تالاب های شور و برداشت شورابه در تالاب و حریم بوم‌شناختی آن به روش های مداربسته که در فرایند استخراج و تولید، تلفات آب نداشته باشد، با رعایت قوانین و الزامات محیط‌زیستی و اخذ پروانه از سازمان و همچنین مجوزهای صادرشده قبل از ابلاغ این تصویب‌نامه، از حکم این تبصره مستثنا هستند .

۴) ارائه عملکرد تبصره (۱) ماده ۵ آئین نامه در قالب جدول ذیل :

جدول وضعیت صدور پروانه اکتشاف و بهره برداری معدنی جدید در تالاب و حریم تالاب تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در استان قم.

ردیف	فهرست کلیه تالاب های موجود در استان	طبقه معدن و نوع مواد معدنی جدید		نوع فعالیت معدنی					سطح تصرف غیرمجاز(هکتار)	نتایج پیگیریهای صورت گرفته	
		طبقه معدن	نوع مواد معدنی	اکتشاف	تجهیز	آماده سازی	بهره برداری	متروکه		اقدامات اداره کل حفاظت محیط زیست استان	نتایج عملی اقدامات (رفع تصرف)

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

تبصره ۲- تجدید ممیزی و صدور پروانه جدید چرای دام در تالاب و حریم بوم‌شناختی آن منوط به تأیید سازمان است.

(۵) ارائه عملکرد تبصره (۲) ماده ۵ آئین نامه در قالب جدول ذیل :

سال	ستاد/نام استان	شرح اقدامات صورت گرفته با هدف تجدید ممیزی و صدور پروانه جدید چرای دام در تالاب و حریم بوم‌شناختی آن منوط به تأیید سازمان
1396	-	-
1397		
1398		

تبصره ۳- دستگاه‌های اجرایی در انجام فعالیت‌ها و اقدامات قانونی خود مکلف به رعایت مفاد قانون و این آیین‌نامه هستند.

(۶) اظهار نظر در خصوص رعایت مفاد قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور و آیین‌نامه اجرایی مربوط به آن توسط دستگاه‌های اجرایی و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای این ماده توسط سازمان حفاظت محیط زیست

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

ماده ۶ - نحوه محاسبه خسارات ناشی از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب ها موضوع ماده (۴) قانون به شرح زیر است:

(۷) ارائه عملکرد ماده ۶ آئین نامه در قالب جدول ذیل:

جدول نحوه محاسبه خسارات ناشی از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب ها موضوع ماده (۴) قانون

نتایج پیگیریهای صورت گرفته		میزان خسارت آلودگی ناشی از تخلیه فاضلاب در تالاب و آب های پذیرنده			میزان خسارت آلودگی ناشی از دفع غیرصحیح مواد زاید جامد یا مایع			نتایج پیگیریهای صورت گرفته	
ردیف	فهرست کلیه تالاب های موجود در استان	حجم کل خروجی فاضلاب واحد آلاینده در ماه بر اساس نمونه مرکب بر حسب مترمکعب ب	میزان آلودگی که برابر است با غلظت هریک از آلاینده های اندازه گیری شده منهای حد مجاز تقسیم بر حد مجاز مذکور هر آلاینده	ضرب ریالی (مطابق جدول شماره ۲) پیوست	درجه حساسیت	وزن مواد زاید بر حسب کیلوگرم	ضرب ریالی (مطابق جدول شماره ۴) پیوست	ضرب حساسیت تالاب (مطابق جدول شماره ۳) پیوست	عوامل تعیین شده در جدول شماره ۵) پیوست

بخش سوم: بررسی سایر قوانین و مقررات مرتبط

۱- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۲۸ خرداد ۱۳۵۳ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۸/۲۴)

ماده ۱۶ - کلیه عرصه و اعیان املاک متعلق به دولت واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ همچنین کلیه تالابهای متعلق به دولت در اختیار سازمان قرار خواهد داشت و سازمان در بهره برداری از تالاب ها (به استثنای مرداب انزلی) و املاک مذکور قائم مقام قانونی مؤسسات یاسازمان های مربوط می باشد ولی حق واگذاری عین آنها را ندارد.

- اظهار نظر در خصوص در بهره برداری از تالاب ها توسط سازمان حفاظت محیط زیست و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱۶) قانون

۲- قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۹

ماده ۱۱ - هر کس به قصد تصرف به اراضی مستحدث و ساحلی متعلق به دولت و حریم دریا و دریاچه‌ها و تالابهای کشور تجاوز کند و یا اراضی مزبور را با برداشت شن و ماسه و خاک و سنگ تخریب نماید به حبس جنحه‌ای تا سه سال و خلع ید محکوم خواهد شد. وزارت کشاورزی و منابع طبیعی مکلف است به محض اطلاع به وسیله گارد جنگل و مأمورین خود رفع تجاوز کند و مراتب را برای رسیدگی به موضوع و تعقیب کیفری کتباً به دادسرای محل اعلام نماید. اعیانی که در عرصه مورد تجاوز احداث شود به حکم دادگاه جزایی به نفع دولت ضبط یا قلع بنا خواهد شد.

- اظهارنظر در خصوص اجرای برنامه حفاظت، احیاء، مدیریت توسط ادارت جهاد کشاورزی و منابع طبیعی جهت جلوگیری از تخریب و رفع تجاوز به حریم تالاب‌های استان و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱۱) قانون

۳- قانون توزیع عادلانه آب

ماده ۱ - بر اساس اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آبهای دریاها و آبهای جاری در رودها و انهار طبیعی و دره‌ها و هر مسیر طبیعی دیگر اعم از سطحی و زیر زمینی و سیلابها و فاضلابها و زه‌آبها و دریاچه‌ها و مردابها و برکه‌های طبیعی و چشمه‌سارها و آبهای معدنی و منابع آبهای زیرزمینی از مشترکات بوده و در اختیار حکومت اسلامی است و طبق مصالح عامه از آنها بهره‌برداری می‌شود. مسئولیت حفظ و اجازه و نظارت به بهره‌برداری از آنها به دولت محول می‌شود

- اظهار نظر در خصوص اجرای برنامه حفظ و اجازه و نظارت به بهره‌برداری از تالاب‌های استان و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در

این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱) قانون

ماده ۴۶ - آلوده ساختن آب ممنوع است، مسئولیت پیشگیری و ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب به سازمان حفاظت محیط زیست محول می‌شود. سازمان مذکور موظف است پس از کسب نظر سایر مقامات ذیربط کلیه تعاریف ضوابط، مقررات و آئیننامه‌های مربوط به جلوگیری از آلودگی آب را تهیه و بتصویب هیئت وزیران برساند و پس از تصویب لازم الاجرا خواهد بود.

- اظهار نظر در خصوص پیشگیری و ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب و تصویب آیین نامه های اجرایی مربوط به جلوگیری از آلودگی آب توسط

سازمان حفاظت محیط زیست و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۴۶)

قانون توزیع

۴- قانون برنامه پنجاه و ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)

ماده ۳۸ - دولت موظف است اقدامات زیر را جهت حفاظت از محیط‌زیست به‌عمل آورد:

ب- اجرای برنامه عمل حفاظت، احیاء، مدیریت و بهره‌برداری مناسب از تالاب‌های کشور با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرائی و جوامع محلی به‌ویژه در ارتباط با تالاب‌های ثبت‌شده در کنوانسیون رامسر به‌طوری که تا پایان اجرای قانون برنامه، حداقل بیست درصد (۲۰٪) تالاب‌های بحرانی و در معرض تهدید کشور احیاء شوند و ضمن حفاظت و تثبیت، در روند بهبود قرار گیرند.

- اظهار نظر در خصوص اجرای برنامه حفاظت، احیاء، مدیریت و بهره‌برداری مناسب از تالاب‌های استان با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرائی و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه

۵- آیین‌نامه نحوه حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور موضوع تصویب‌نامه شماره مورخ ۱۳۹۴/۴/۲

ماده ۱- راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت و احیاء تالاب ها : سند راهبردی بالادستی و برنامه عملی جامعی است که استفاده از رویکرد زیست بومی را در راستای پایداری تالاب های کشور نهادینه نموده و اهداف کلی برای حفاظت از تالاب ها و اقدامات اولویت دار و شیوه همکاری بین دستگاه های اجرایی ذی ربط و ذی نفعان را مشخص می سازد

۵-۱) اظهار نظر در خصوص اجرای برنامه حفاظت، احیاء، مدیریت و بهره‌برداری مناسب از تالاب‌های استان با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرائی و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱) آیین نامه

ماده ۲- وزارت نیرو مکلف است حد بستر تالاب ها را ظرف دو سال تهیه و جهت تصویب به هیئت وزیران ارایه نماید .

۵-۲) اظهار نظر در خصوص تهیه و تصویب فهرست حد بستر تالابها توسط وزارت نیرو ظرف دو سال

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

ماده ۳- نحوه تخصیص حقاچه محیط زیستی تالاب‌ها از رودخانه‌های بالادست آنها پس از تأمین آب شرب نسبت به سایر مصارف دارای اولویت است و توسط وزارت نیرو به شورای عالی آب ارایه می شود

۳-۵) اظهار نظر در خصوص نحوه تخصیص حقاچه محیط زیستی تالاب‌ها از رودخانه‌های بالادست آنها توسط وزارت نیرو و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۳) آیین نامه

تبصره- سازمان موظف است با همکاری وزارت نیرو نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده و رودخانه‌های بالادست آن را ظرف یک سال و درخصوص سایر تالاب‌ها و رودخانه‌های بالادست آن ظرف دو سال پس از ابلاغ این تصویب نامه تعیین نماید.

۴-۵) اظهار نظر در خصوص تعیین نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده و رودخانه‌های بالادست آن را ظرف یکسال و درخصوص سایر تالاب‌ها و رودخانه‌های بالادست آن ظرف دو سال پس از ابلاغ این تصویب نامه توسط سازمان حفاظت محیط زیست با مشارکت وزارت نیرو و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص

ماده ۴- سازمان مکلف است با مشارکت وزارتخانه های نیرو و جهادکشاورزی و سایر ذی نفعان ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ این تصویب نامه راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت و احیاء تالاب ها را به روز رسانی نموده و به هیئت وزیران ارایه نماید

۵-۵) اظهار نظر در خصوص تصویب راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت و احیاء تالاب ها ظرف ۶ ماه توسط سازمان حفاظت محیط زیست با مشارکت وزارتخانه های نیرو و جهادکشاورزی و سایر ذی نفعان و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص

تبصره - راهبردها و برنامه عمل موضوع این ماده حداقل هر پنج سال یکبار مورد بازنگری قرار می گیرد .

۵-۶) اظهار نظر در خصوص بازنگری راهبردها و برنامه عمل موضوع این ماده حداقل هر پنج سال یکبار و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص

ماده ۵- سازمان مکلف است در چارچوب راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت و احیاء تالاب ها، برنامه مدیریت زیست بومی تالاب ها را با اولویت تالاب های بحرانی و خسارت دیده، با مشارکت وزارتخانه های نیرو و جهاد کشاورزی و سایر ذی نفعان ظرف دو سال از تاریخ ابلاغ راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت و احیاء تالاب ها تهیه و اجرا نماید.

۵-۷) اظهار نظر در خصوص اجرای برنامه برنامه مدیریت زیست بومی تالاب ها را با اولویت تالاب های بحرانی و خسارت دیده، با مشارکت وزارتخانه های نیرو و جهاد کشاورزی و سایر ذی نفعان ظرف دو سو اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۵) آیین نامه

تبصره ۱- مدیریت زیست بومی فرآیندی جامع نگر، هدایت کننده و نظارتی برای پایش و ارزیابی تمامی اقدامات و ساز و کارهای اجرایی می باشد که براساس فرآیندهای زیست بومی به منظور حفاظت، احیا و بهره برداری پایدار از حوضه آبریز تالاب تهیه و مبنای اقدام قرار می گیرد .

۵-۸) اظهار نظر در خصوص اجرای مدیریت زیست بومی فرآیندی جامع نگر، هدایت کننده و نظارتی برای پایش و ارزیابی تمامی اقدامات و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کارهای اجرایی نحوه نظارت بر حفاظت، احیا و بهره برداری پایدار از حوضه آبریز تالاب

گزارش ملی حسابرسی زیست محیطی احیا و بهسازی تالاب‌های استان قم

تبصره ۲- فهرست تالاب های بحرانی و خسارت دیده توسط سازمان حفاظت محیط زیست و با همکاری وزارتخانه های جهادکشاورزی و نیرو ظرف شش ماه پس از ابلاغ این تصویب نامه تعیین و هر دو سال یکبار بازنگری می شود .

۵-۹) اظهار نظر در خصوص تهیه فهرست تالاب های بحرانی و خسارت دیده توسط سازمان حفاظت محیط زیست و با همکاری وزارتخانه های جهادکشاورزی و نیرو ظرف شش ماه پس از ابلاغ این تصویب نامه و بازنگری هر دو سال توسط سازمان حفاظت محیط زیست و با همکاری وزارتخانه های جهادکشاورزی و نیرو

ماده ۶- وزارت جهاد کشاورزی مکلف است ظرف دو سال پس از ابلاغ این تصویب نامه برنامه کشاورزی پایدار و سازگار با محیط زیست را در حوضه های آبریز تالاب های بحرانی و خسارت دیده با لحاظ ارزش اقتصادی آب و بدون گسترش سطح اراضی کشاورزی تهیه و در قالب برنامه های توسعه در چارچوب اعتبارات مصوب به اجرا درآورد.

۵-۱۰) اظهار نظر در خصوص تهیه و اجرای برنامه کشاورزی پایدار و سازگار با محیط زیست را در حوضه های آبریز تالاب های بحرانی و خسارت دیده با لحاظ ارزش اقتصادی آب و بدون گسترش سطح اراضی کشاورزی توسط وزارت جهاد کشاورزی و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۶) آیین نامه

۶- قانون مجازات اسلامی

ماده ۶۹۰ - هر کس به وسیله صحنه‌سازی از قبیل پی‌کنی، دیوارکشی، تغییر حد فاصل، امحای مرز، کربندی، نهرکشی، حفر چاه، غرس اشجار وزارت و امثال آن به تهیه آثار تصرف در اراضی مزروعی اعم از کشت شده یا در آیش زراعی، جنگلها و مراتع ملی شده، کوهستانها، باغها، قلمستانها، منابع آب، چشمه‌سارها، انهار طبیعی و پارکهای ملی، تاسیسات کشاورزی و دامداری و دامپروری و کشت و صنعت و اراضی موات و بایر و سایر اراضی و املاک متعلق به دولت یا شرکتهای وابسته به دولت یا شهرداریها یا اوقاف و همچنین اراضی و املاک و موقوفات و محبوسات و اثلاث باقیه که برای مصارف عام‌المنفعه اختصاص یافته یا اشخاص حقیقی یا حقوقی به منظور تصرف یا ذیحق معرفی کردن خود یا دیگری، مبادرت نماید یا بدون اجازه سازمان حفاظت محیط زیست یا مراجع ذیصلاح دیگر مبادرت به عملیاتی نماید که موجب تخریب محیط زیست و منابع طبیعی گردد یا اقدام به هر گونه تجاوز و تصرف عدوانی یا ایجاد مزاحمت یا ممانعت از حق در موارد مذکور نماید به مجازات یک ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود. دادگاه موظف است حسب مورد رفع تصرف عدوانی یا رفع مزاحمت یا ممانعت از حق یا اعاده وضع به حال سابق نماید.

- اظهار نظر در خصوص اقدامات قضایی که موجب تخریب محیط زیست و منابع طبیعی گردد یا اقدام به هر گونه تجاوز و تصرف عدوانی یا ایجاد

مزاحمت یا ممانعت بدون اجازه سازمان حفاظت محیط زیست توسط اشخاص حقیقی

۷- منشور حقوق شهروندی

ماده ۱۱۲- حفاظت از محیط‌زیست - که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند - وظیفه‌ای همگانی است. از این‌رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن همراه باشد، ممنوع است. حفاظت، بهسازی و زیباسازی محیط‌زیست و گسترش فرهنگ حمایت از محیط‌زیست حق شهروندان است و دولت این حق را در برنامه‌ها، تصمیمات و اقدام‌های توسعه‌ای، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دفاعی و امنیتی مدنظر قرار می‌دهد و با آلودگی و تخریب محیط‌زیست مقابله می‌کند.

۷-۱) اظهار نظر در خصوص تهیه و اجرای برنامه حفاظت، بهسازی و زیباسازی محیط‌زیست و گسترش فرهنگ حمایت از محیط‌زیست و مقابله با آلودگی توسط دولت و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱۱۲) آیین نامه

ماده ۱۱۳- هر شهروند حق بهره‌مندی از محیط‌زیست سالم، پاک و عاری از انواع آلودگی، از جمله آلودگی هوا، آب و آلودگی‌های ناشی از امواج و تشعشعات مضر و آگاهی از میزان و تبعات آلاینده‌های محیط‌زیست را دارد. دستگاه‌های اجرایی برای کاهش آلاینده‌های زیست‌محیطی به‌ویژه در شهرهای بزرگ تدابیر لازم را اتخاذ می‌کنند.

۷-۲) اظهار نظر در خصوص تهیه و اجرای تدابیر لازم برنامه های کاهش آلاینده‌های زیست‌محیطی به‌ویژه در شهرهای بزرگ توسط دستگاه‌های اجرایی و اعلام موارد عدم رعایت و اقدامات صورت گرفته در این خصوص و بیان سازو کار نحوه نظارت بر اجرای ماده (۱۱۳) آیین نامه

ز) سایر موارد قابل ذکر:

با عنایت به نواقص احتمالی چارچوب حاضر که ناشی از تازگی مبحث رسیدگی می‌باشد؛ بهتر است همکاران موضوعات مهمی که در طول رسیدگی دارای اهمیت بوده و می‌توان به عنوان یافته حسابرسی مطرح نمود را در این قسمت درج نمایند. ضمناً نظرات حسابرسان در خصوص اصلاح و بهبود چارچوب گزارشگری حاضر در این بخش درج گردد.

ح) محدودیت‌ها:

محدودیت‌های دامنه رسیدگی که سبب گردد حسابرس نتواند برنامه حسابرسی خود را طبق روال عادی اجرا کند در این سرفصل لحاظ گردد.

ط) تخلفات، اشکالات و نواقص مشاهده شده:

موارد تخلفات، اشکالات و نواقص مشاهده شده در عملکرد دستگاه اجرایی با ذکر مستندات قانونی و اقدامات انجام گرفته در این رابطه در این قسمت ذکر گردد.

ی) آسیب‌های احصاء شده :

در بررسی‌های به عمل آمده، هرگونه آسیبی وجود دارد با ذکر مصداق آورده می‌شود. مانند فقدان قوانین کافی مرتبط با موضوع، ضد و نقیض بودن قوانین و مقررات، نداشتن برنامه مدون توسط دستگاه اجرایی جهت اعمال نظارت بر موضوع مورد رسیدگی، مبهم بودن اهداف و وظایف، نبود ضمانت اجرایی کافی

ک) اصلاح امور :

هر گونه اصلاح و اقدامی که منجر به بهبود امور شده با پیوست مستندات در این قسمت احصاء شود.

ل) پیشنهادات و توصیه‌های حسابرسی :

پیشنهادهای درخصوص اصلاح ساختار، قوانین و مقررات، بهبود امور، بالابردن بهره‌وری، رفع اشکالات و نواقص، رفع آسیبها، جلوگیری از بروز و یا تکرار اشتباه و تخلف و بصورت واضح و روشن بیان شود.

م) پیوست :

پیوست یک: کاربرگ های حسابرسی

نام سرپرست:

نام همکاران تهیه کننده گزارش:

امضا:

امضا:

شماره تلفن:

شماره تلفن: